

Nr 253.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående utlämnande av stödlån till jordbrukare; given Stockholms slott den 28 november 1952.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Sam. B. Norup.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås, att amorteringslån (stödlån) under vissa villkor skall kunna beviljas de jordbrukare, som år 1952 tillfogats betydande skörde- skador på grund av ogynnsam väderlek. Lånen föreslås skola löpa med fyra procent ränta, dock att räntefrihet skall åtnjutas i två år för 10 000 kronor av lånebeloppet, samt amorteras under en tid av fem eller i särskilda fall högst tio år med början år 1955. Det begäres, att de odisponerade medlen av de investeringsanslag, som anvisades till stödlån i anledning av skörde- skador under 1950 och 1951, tillhopa cirka 19 770 000 kronor, skall få disponeras för ändamålet.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 28 november 1952.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP. HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Norup, fråga om statligt stöd till jordbrukare för skördeskador på grund av regn eller eljest ogynnsamma väderleksförhållanden samt anför därvid.

I skrivelse den 28 oktober 1952 har *statens jordbruksnämnd* föreslagit, att åt jordbrukare, som drabbats av förluster till följd av skördeskador under hösten 1952, skall lämnas tillfällig kredithjälp i form av stödlån. Nämnden framhåller därjämte, att enligt gjorda erfarenheter lokala skördeskador, av större eller mindre sammanlagd omfattning, så gott som varje år förekommer av sådan svårhetsgrad, att enskilda jordbrukare, som drabbas därav, råkar i trängande behov av ekonomiskt bistånd. Det synes därför nämnden mest lämpligt, att denna anordning erhåller en mera permanent karaktär och utformas så, att den utan särskilt riksdagsbeslut kan träda i tillämpning för skördeskador av väsentlig art, som framdeles kan komma att inträffa. För ändamålet bör enligt nämnden inrättas en särskild utlåningsfond. Erforderligt kapital till denna kan erhållas genom att från fonden för låneunderstöd överföra de medel, som ännu icke utnyttjats av de för budgetåren 1950/51 och 1951/52 under sistnämnda fond anvisade investeringsanslagen å tillhoppa 23 000 000 kronor till stödlån åt jordbrukare, vilka lidit skördeskador på grund av regn eller översvämning under år 1950, respektive svartrostangrepp å vete eller stormskador å oljeväxter under år 1951. Utlåningsfonden bör emellertid enligt nämnden icke blott tillföras ifrågasvarande odisponerade belopp — 19 772 550 kronor — utan även inflytande amorteringsbelopp. Fonden beräknas under sådana förhållanden komma att uppgå till i det närmaste 23 000 000 kronor.

Nämnden har med skrivelsen överlämnat vissa till nämnden för utlåning remitterade framställningar rörande statligt stöd åt jordbrukare på grund av skördeskador. Dessutom har nämnden anmält, att till nämnden inkommit framställningar i ämnet från Jämtlands läns hushållningssäll-

skaps förvaltningsutskott samt från vissa underavdelningar av Riksförbundet Landsbygdens folk. Innan jag närmare går in på nämndens förslag, torde jag få redogöra för det huvudsakliga innehållet i förstnämnda framställningar.

Riksförbundet Landsbygdens folk anför i skrivelse den 14 oktober 1952, att efter tidpunkten för insamlandet av de sedvanliga officiella skördeberäkningarna den 15 juli och den 30 augusti innevarande år, då skördeutsikterna tedde sig i stort sett goda, de under hösten synnerligen ogynnsamma väderleksförhållandena avsevärt försenat skördearbetet och orsakat allvarliga skador på skörden, framför allt i Norrland men även i Småland, Blekinge och vissa andra delar av landet. Enligt av förbundet infordrade uppgifter från läns- och provinsförbunden per den 11 oktober 1952 var de värsådda grödorna vid denna tidpunkt i stor utsträckning fortfarande obärgade. Då dessutom den del av skörden, som bärgats, har en osedvanligt hög vattenhalt, i många fall 30 procent och däröver, kommer jordbrukarna att få vidkännas betydande prisavdrag. Förbundet hemställer, att de förändringar, som inträffat eller kan komma att inträffa i fråga om skörderesultatet och jordbrukarnas intäkter till följd av de ogynnsamma väderleksförhållandena, skall beaktas vid de fortsatta övervägandena rörande prisregleringsåtgärderna på jordbrukets område. Därjämte föreslår förbundet, att en mera detaljerad uppskattning av skadornas omfattning skall verkställas samt att de åtgärder skall vidtagas, vartill uppskattningen kan ge anledning.

I skrivelse den 13 oktober 1952 anför *länsstyrelsen i Norrbottens län*, att hushållningssällskapet verkställt utredning rörande skördeskadornas omfattning i de mest utsatta trakterna av länet. Därvid har beräknats värdet av den minskning, som uppstått i fråga om höskörden, ävensom de kontanta utgifter, jordbrukarna haft eller komma att få för inköp av foder m. m. Ett sammandrag av utredningen utvisar, att värdet av skadorna å höskörden uppgår till i runt tal 847 000 kronor samt de kontanta utgifterna till omkring 1 449 000 kronor, varav 1 317 000 kronor för foderinköp och 132 000 kronor för skador å insådd och gödslad mark. Under framhållande av att nämnda utgifter i huvudsak måst täckas genom upplåning, hemställer länsstyrelsen, att 1 500 000 kronor ställes till förfogande för att gottgöra de skadelidande.

Jönköpings läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott uttalar i skrivelse den 17 oktober 1952, att den rådande skördesituationen beträffande länet är ägnad att inge de allvarligaste bekymmer. Värsåden har bärgats huvudsakligen endast i de sydvästra delarna av länet. I övriga delar beräknas värdet med få undantag ej kunna användas till annat än foder. Höstsåden åter är till övervägande del bärgad. Kvaliteten är dock på grund av hög vattenhalt i många fall mindre god. Potatisskörden beräknas bli medelgod, under förutsättning att återstoden — ungefär hälften — överhuvudtaget kan bärgas. Foderrotfrukterna beräknas komma att ge mindre god skörd. betorna endast halv sådan. Av oljeväxterna synes beträffande värraps och vitsenap missväxt komma att föreligga i vissa fall, medan höstoljeväxterna i allmänhet givit god skörd. Slutligen framhålles, att väderleksförhållandena även medfört betydligt ökat arbete och högre kostnader samt att risk föreligger för att höstbruket icke skall kunna genomföras. Förvaltningsutskottet hemställer om åtgärder för att gottgöra eller iindra de förluster, som sålunda drabbat jordbrukarna.

I skrivelse den 11 oktober 1952 anför *Gotlands läns hushållningssällskap*, att betydande skador åsamkats jordbruket inom länet på grund av den osed-

vanligt rika nederbörden innevarande höst. Redan i mitten av augusti våldade sålunda ett häftigt regn svåra skador, i flera fall totalförlust, å de relativt omfattande odlingarna av potatis och grönsaker på östra Gotland. Den kraftiga nederbörden under september och oktober har med all sannolikhet förorsakat mycket betydande skördeskador inom praktiskt taget hela länet. Omfattningen av dessa kan dock ännu ej helt överblickas. Sällskapet hemställer om åtgärder för att gottgöra jordbrukarna de uppkomna förlusterna.

Härefter har *statistiska centralbyråns skörderapport* för den 15 oktober 1952 blivit färdigställd. Enligt denna uppgick nederbörden för hela riket under september till 116 procent av den normala. Det största överskottet noterades i norra Lappland, som erhöll något mer än dubbla normalmängden. I stora delar av Götaland uppgick nederbörden samma månad till omkring 150 procent av den normala. Västra och norra Svealand hade däremot nederbördsunderskott. Även första hälften av oktober kännetecknades av en ovanligt riklig nederbörd i stora områden. I större delen av Götaland samt östra delen av Svealand var sålunda nederbörden under första hälften av oktober större än den för hela månaden normala. Nederbördsunderskott konstaterades även nu i norra Svealand samt därjämte i stora delar av Norrland. För bedömningen av läget är vidare det förhållandet betydelsefullt, att större delen av Götaland och Svealand hade en nästan sammanhängande regnperiod efter den 20 september.

Jordbruksnämnden har i sin skrivelse inledningsvis upplyst, att nämnden för att förbereda en utredning beträffande skördeskadornas omfattning och de åtgärder, som kan ifrågakomma med anledning av dessa, hållit ett sammanträde med representanter för lantbruksstyrelsen, statistiska centralbyrån, Hushållningssällskapens förbund, Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet Landsbygdens folk. Vid sammanträdet beslöts dels att statistiska centralbyrån skulle anmodas att för lokalisering av skadorna och för bedömning av deras relativa storlek i förhållande till en normalskörd göra en särskild bearbetning av uppgifterna till årsväxt- och skörderapporten för den 15 oktober 1952, dels att kompletterande uppgifter om läget skulle infordras genom att till samtliga hushållningssällskap översända ett frågeformulär angående förhållandena den 15 november 1952.

De sålunda beslutade utredningarna beräknas emellertid icke i sin helhet bli färdiga förrän i början av december innevarande år. För att redan nu skaffa sig en ungefärlig bild av omfattningen av skadorna å 1952 års skörd har jordbruksnämnden därför från vissa hushållningssällskap infordrat preliminära uppgifter angående skördesituationen den 24 oktober. Av dessa uppgifter framgår följande.

Stockholms län: Höstsåden är i allmänhet bärgad, under det att vårsåden i stor utsträckning ännu icke bärgats. Vårvetet ligger delvis i vatten. Potatis-skörden beräknas bli dålig. Svårigheterna är störst i Södertörn och på låglänta leriga jordar, under det att sandjordarna i norra länet fått tämligen goda skördar. Höstsådden har kunnat påbörjas endast i ringa omfattning.

Kronobergs län: Höstsåden beräknas ge medelgod skörd. Vårsåden är be-

tydligt sämre och skörden kan betecknas såsom mindre god. Potatisskörden är kvantitativt god men kvaliteten är dålig.

Kalmar läns norra del: Höstsåden har i regel bärgats, medan 75 procent av vårsåden är obärgad och 50 procent av potatisen oupptagen. Under tiden den 1—24 oktober föll så mycket regn, som motsvarar hälften av normalnederbörden för ett helt år. Arbetet med höstsådden har ej kunnat påbörjas.

Kristianstads län: Slättbygderna har i stort sett såväl höst- som vårsåden bärgad, under det att i skogstrakterna 10—15 procent av såden är obärgad. Vidare har slättbygderna praktiskt taget all potatis upptagen, men i skogstrakterna är fortfarande en tredjedel kvar i jorden. Sockerbetsskörden beräknas vara 10 å 12 dagar försenad.

Värmlands län: Småbrukarna i västra delen av länet har i regel lyckats bärga sin skörd, under det att de större gårdarna, som väntat på att kunna använda skördetröskor, fortfarande har en del vårsäd ute. Vårsåden har drabbats av så svåra frostsador att den omöjligen kan användas till utsäde. Höstsåden är genomgående tillfredsställande bärgad. Potatisskörden är ungefär medelmåttig.

Örebro län: Höstsåden är bärgad och har lämnat gott resultat. Vårmete och oljeväxter står fortfarande ute. De östra delarna av länet har klarat sig bättre än övriga delar. Potatisen har endast delvis tagits upp.

Gävleborgs län: Höstsåden är fortfarande obärgad och är ännu ej mogen i Västra Hälsingland. Potatisskörden är i regel bärgad men är ej fullt utvuxen på grund av den tidiga frosten.

Kopparbergs län: Höstsåden har i regel bärgats. På havre och potatis finns frost- och bärgningsskador, främst i Västerdalarna och i Siljansbygden. Skördeskadorna är dock icke av större omfattning än vad de brukar vara i länet.

Västerbottens län: Skadorna på spannmålen beräknas uppgå till 50 procent av normalskörd. Potatisskörden är synnerligen ojämn. I kustbygden är skörden bättre.

Norrbottens län: Spannmålsskörden beräknas till endast cirka 25 procent av normal skörd. Potatisen har givit tillfredsställande skörd och är av god kvalitet. Betydande skador förekommer på stråfoder.

Jordbruksnämnden framhåller, att redan det nu föreliggande utredningsmaterialet klart utvisar, att ett stort antal jordbrukare drabbats av så betydande skador, att hjälp från det allmännas sida får anses påkallad. Vid bedömandet av frågan rörande formen för den statliga hjälpen finner nämnden, att skadorna är så lokaliserade och inom vissa områden så spridda, att hjälpen icke lämpligen bör lämnas i form av höjda priser på jordbrukets produkter. Nämnden anmärker i detta sammanhang, att jordbruket i sin helhet icke torde kunna göra anspråk på några prisförbättringar med tillämpning av den s. k. 4-procentregeln. Vid skördeskador av liknande art under tidigare år har enskilda jordbrukare erhållit bistånd dels genom att möjlighet beretts dem att få statslån i viss omfattning, dels genom kontanta bidrag, som ibland utgått på så sätt, att avskrivning av beviljade lån medgivits på vissa villkor. Nämnden anser sig icke kunna laga ställning till frågan om eller i vilken omfattning bidragsformen i förevarande fall bör komma till användning, förrän mera fullständiga upplysningar föreligger om skadornas natur och storlek. Mot bakgrunden av vad nyss sagts anser sig nämnden dock redan nu böra föreslå, att lånemöjlig-

heter beredes vederbörande jordbrukare i form av stödlån i likhet med vad som senast skett med anledning av skador å 1951 års skörd. Nämnden understryker angelägenheten av att beslut härom fattas snarast möjligt. Som förut anförts bör låneverksamheten icke avse endast de nu ifrågasvarande skördeskadorna utan få sådan utformning, att den utan särskilt riksdagsbeslut kan träda i tillämpning vid skador, som kan inträffa under kommande år.

Beträffande den närmare utformningen av lånehjälpen anser nämnden lämpligt, att bestämmelserna om stödlån nära anknytes till reglerna för stödlån i anledning av svartrostskador hösten 1951 (kung. den 14 december 1951, nr 766). Detta innebär i huvudsak följande.

Förutsättningen för att erhålla lån skall vara, att vederbörande lidit mera betydande skördeminskning och på grund därav är i behov av ekonomiskt bistånd. Lånen skall löpa med fyra procent ränta och amorteras på fem eller i undantagsfall högst tio år. Emellertid föreslår nämnden den ändringen i förhållande till 1951 års bestämmelser, att maximibeloppet skall höjas från hälften till $\frac{2}{3}$ av den beräknade förlusten. För lån skall vidare som regel ställas säkerhet, som kan anses tillfredsställande ur det allmännas synpunkt. Från detta krav skall dock kunna göras eftergift, om lånebeloppet icke överstiger 1 000 kronor eller om det, vid lån å högre belopp, möter svårigheter för sökanden att ställa dylik säkerhet och det befinnes sannolikt, att han kommer att fullgöra sin betalningsskyldighet. Låneverksamheten skall omhänderhavas av lantbruksnämnderna under lantbruksstyrelsens tillsyn. Nämnderna har därvid att samarbeta med hushållningssällskapen.

Beträffande medelsbehovet erinrar jordbruksnämnden till en början om att under kapitalbudgeten, fonden för låneunderstöd, anvisats till stödlån till jordbrukare dels ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 i anledning av 1950 års skördeskadorna och dels ett investeringsanslag av 20 000 000 kronor å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1951/52 på grund av de skador, som uppstod å 1951 års skörd. Från dessa anslag har utlämnats lån å i runt tal 247 000 respektive 2 980 000 kronor, varför ett sammanlagt belopp av cirka 19 773 000 kronor återstår odisponerat. Nämnden föreslår, att detta belopp skall överföras till en särskild fond, som för framtiden skall få användas för att bereda jordbrukare bistånd vid skördeskadorna. Fonden bör även tillföras de amorteringsbelopp å redan utlämnade stödlån, som kommer att inflyta, varigenom den beräknas stiga till omkring 23 000 000 kronor.

I remissutlåtande den 7 november 1952 förklarar *statskontoret* sig icke ha något att erinra mot de föreslagna stödlånen eller grunderna för dessas beviljande. Emellertid anser ämbetsverket, att de under fonden för låneunderstöd anvisade medlen icke bör disponeras för den nya utlåningsfon-

den. Erforderliga medel till denna, för innevarande budgetår förslagsvis 5 000 000 kronor, bör i stället anvisas å kapitalbudgeten under rubriken statens utlåningsfonder. Den föreslagna fonden bör förvaltas av lantbruksstyrelsen, som torde kunna få rätt att efter av lantbruksnämnd gjord utredning besluta om stödlån.

Härefter har *Hushållningssällskapens förbund* i skrivelse den 13 november 1952 hemställt, att den av jordbruksnämnden föreslagna stödlåneverksamheten skall lokalt handhas av hushållningssällskapen. Som stöd härför har förbundet anfört i huvudsak följande.

Vid skördeskador av större omfattning sker numera alltid en värdering eller uppskattning av skadornas omfattning. Dessa värderingar eller uppskattningar kommer till stånd antingen på initiativ från lokalt håll eller på uppdrag av vederbörande statliga myndighet. Härmed sammanhängande arbetsuppgifter handhas nästan undantagslöst av hushållningssällskapen och deras underavdelningar, alltså samma organ, som svarar för uppgiftsinsamlingen till den officiella jordbruksstatistiken. Innevarande höst har sålunda på grund av årets omfattande skördeskador vissa sällskap på eget initiativ eller i samförstånd med Riksförbundet Landsbygdens folk verkställt dylika utredningar och vidare har jordbruksnämnden uppdragit åt samtliga sällskap att utföra sådana. Dessa verkställas av tjänstemän från sällskapen i samråd med representanter från underavdelningarna. Ofta medverkar även någon av ledamöterna i förvaltningsutskotten. Härav följer, att sällskapen torde vara de lokala organ, som har bäst kännedom om skadornas omfattning och förekomst. Ifrågavarande förhållande synes böra beaktas, då det gäller att ge nämnda stödåtgärder en mera permanent karaktär.

Enligt bestämmelserna i kungörelsen nr 766/1951 handhas låneförmedlingen till jordbrukarna av lantbruksnämnderna. Visserligen skall detta ske i samarbete med sällskapen, men med hänsyn till vad som anförts angående formerna för härmed sammanhängande värderingar och uppskattningar torde det vara mest ändamålsenligt att såväl dessa åtgärder som låneförmedlingen handhas av samma organ, d. v. s. sällskapen. Härför talar även den omständigheten, att sällskapen är de lokala organ, som svarar för andra allmänna åtgärder, vilka sammanhänger med jordbrukets driftsförhållanden. En sådan anordning torde även ur den lånesökande jordbrukarens synpunkt vara den mest praktiska och rationella, eftersom det blir samma personer, som deltagar i värderingarna och behandlingen av låneansökningarna.

Departementschefen.

Den synnerligen ogynnsamma väderleken under hösten 1952 har som bekant åstadkommit skördeskador i åtskilliga delar av vårt land. Situationen kan visserligen icke överblickas, förrän resultatet föreligger av den utredning, som för närvarande pågår inom statens jordbruksnämnd, men redan de nu tillgängliga uppgifterna ger vid handen, att skadorna — även om deras betydelse för totalskörden icke får överdrivas — är lokalt sett mycket allvarliga. Klart är också, att de enskilda jordbrukarna i ett stort antal fall

drabbats av så omfattande skador, att de på grund därav råkat i ekonomiska svårigheter. Det föreligger därför enligt min mening trängande behov av åtgärder från det allmännas sida för att mildra verkningarna av det inkomstbortfall, som följer av den felslagna skörden.

Vad angår formen för det stöd, som jag sålunda anser böra komma i fråga, kan uppenbarligen slutlig ställning icke tagas till detta spörsmål, innan mera fullständiga upplysningar blivit tillgängliga rörande skadornas natur och storlek. Då skyndsam hjälp emellertid är av nöden, bör man dock icke avvakta nyssnämnda utredning utan redan nu ofördröjligen vidtaga de åtgärder, som är möjliga utan att denna föregripes. Jag ansluter mig därför till förslaget, att i avbidan på utredningen möjlighet skall skapas att lämna stödlån till sådana jordbrukare, som på grund av den felslagna skörden fått vidkännas mera betydande förlust och fördenskull är i behov av ekonomiskt bistånd.

I fråga om den närmare utformningen av stödlånen anser jag, att denna lämpligen bör nära anknyta till de bestämmelser, som enligt kungörelsen nr 766/1951 gäller för stödlån med anledning av 1951 års skördeskador. Även om hushållningssällskapen haft hand om den förberedande utredningen av skadornas omfattning, förordar jag sålunda, att låneverksamheten skall under lantbruksstyrelsens tillsyn omhänderhavas av lantbruksnämnderna. Dessa har emellertid därvid att intimt samarbeta med hushållningssällskapen. Såsom jag anförde vid tillkomsten av 1951 års stödlån (prop. nr 219/1951) bör någon ingående prövning av lånesökandens ekonomiska ställning dock icke behöva företagas utan det väsentliga bör vara att den inkomstminskning skördeskadorna medfört verkligen är så stor att den måste antagas medföra lånebehov för sökanden. Icke heller bör något fixt maximibelopp fastställas för lånen. Det torde dock böra anges, att lån som regel ej skall beviljas till högre belopp än som motsvarar viss del av den inkomstminskning, skadorna medfört. Med ledning av tidigare erfarenheter synes detta belopp lämpligen böra bestämmas till $\frac{2}{3}$ av inkomstminskningen.

Med den nu angivna utformningen kan uppenbarligen ganska betydande lånebelopp komma i fråga. Bland annat med hänsyn därtill torde lånen — i synnerhet som enligt vad nyss anförts någon sträng behovsprövning icke avses skola äga rum — böra löpa med ränta. Denna synes böra bestämmas till 4 procent. Normalt torde lånen böra amorteras på fem år. Föreligger särskilda skäl, bör lantbruksnämnden äga medge förlängning av amorteringstiden till högst tio år. Med hänsyn till den föreliggande situationen samt till syftet med lånen synes låntagarna dock skäligen böra erhålla förmånen av två års ränte- och amorteringsfrihet, dock att räntefriheten bör avse högst 10 000 kronor. Lån som icke överstiger 10 000 kronor blir sålunda helt ränte- och amorteringsfritt under två år.

Liksom fallet var beträffande stödlånen föregående år bör i anslutning till vad som gäller för avskrivningslån för inre och yttre rationaliseringsåtgärder för de nu ifrågavarande lånen som regel krävas säkerhet, som kan anses tillfredsställande ur det allmännas synpunkt. Det är emellertid tydligt,

att rigorösa fordringar härvidlag lätt kan medföra, att den hjälp, som åsyftas med den föreslagna låneverksamheten, icke blir effektiv. Jag vill därför understryka vad jag anförde i enahanda fråga föregående år, nämligen att anspråken på säkerhet icke får sättas så höga, att de otillbörligt försvårar långivningen i sådana fall, där det med hänsyn till lånesökandens personliga egenskaper och förhållandena i övrigt finns anledning antaga, att han skall fullgöra sin betalningsskyldighet. Överstiger lånebeloppet icke 3 000 kronor, bör enligt min mening säkerhet som regel icke fordras. Vidare bör kravet på säkerhet kunna efterges, om det vid lån av högre belopp möter svårigheter för sökanden att ställa säkerhet och lantbruksnämnden finner sannolikt, att han kommer att fullgöra betalningsskyldigheten.

Ansökan om stödlån bör göras före den 15 januari 1953. Med hänsyn till att behovet av lån är trängande, bör ansökningarna upptagas till behandling, så snart de kommer vederbörande lantbruksnämnd tillhanda, och lånebeloppen bör utbetalas utan dröjsmål.

I överensstämmelse med det anförda har inom jordbruksdepartementet upprättats förslag till kungörelse om stödlån till jordbrukare. Förslaget torde få fogas till protokollet såsom *bilaga*.

Vad beträffar finansieringen av den sålunda föreslagna låneverksamheten har jordbruksnämnden erinrat om att under kapitalbudgeten, fonden för låneunderstöd, till Stödlån till jordbrukare anvisats dels ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, dels ock ett investeringsanslag av 20 000 000 kronor å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1951/52. Av dessa medel kvarstår odisponerade sammanlagt över 19 700 000 kronor. Jordbruksnämnden föreslår, att detta belopp skall få tagas i anspråk även för stödlån på grund av innevarande års skördeeskador. Därjämte innebär förslaget, att stödlåneverksamheten med hänsyn till att behov av ekonomiskt bistånd på grund av skördeeskador ofta uppkommer skall göras permanent. Nyss angivna medel jämte inflytande amorteringsbelopp föreslås därför skola överföras till en särskild fond, ur vilken stödlån framdeles vid behov skall kunna beviljas utan riksdagens hörande.

Det är otvivelaktigt riktigt, att de senare årens erfarenhet ger vid handen, att man måste räkna med att skördeeskador icke sällan uppkommer av sådan storleksordning, att enskilda jordbrukare råkar i ekonomiskt trångmål. Jag delar därför jordbruksnämndens uppfattning, att skäl föreligger att överväga införandet av någon form av hjälpåtgärder, som ständigt skall stå till förfogande. Detta är emellertid ett spörsmål, vars lösning erbjuder olika möjligheter och som därför enligt min mening icke bör avgöras utan en föregående grundlig utredning. Jag är fördenskull icke beredd att nu taga ställning till detsamma. I stället har jag för avsikt att inom kort begära Kungl. Maj:ts tillstånd att tillkalla särskilda sakkunniga för att verkställa en dylik utredning. Med denna ståndpunkt bör medel nu anvisas endast till stödlån med anledning av 1952 års skördeeskador. Vad dessa angår är det givetvis icke möjligt att för närvarande med någon tillförlitlighet beräkna medelsbe-

hovet. Det torde emellertid i nuvarande läge vara tillfyllest, att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens medgivande att för ändamålet få använda de delar av förut nämnda båda investeringsanslag, som icke tagits i anspråk för stödlån i anledning av 1950 och 1951 års skador. Skulle medel därutöver komma att behövas, torde jag framdeles få framlägga förslag om ytterligare medelsanvisning.

Som jag förut anfört, framlägges förslaget om stödlån i syfte att skapa möjlighet för omedelbar hjälp till de jordbrukare, som är i trängande behov därav. Sedan jordbruksnämnden avslutat sin utredning av skördeskadornas omfattning och natur, ämnar jag på nytt upptaga frågan om bistånd åt de skadelidande och därvid överväga huruvida ytterligare hjälpåtgärder kan anses behövliga. I detta sammanhang kan jag redan nu nämna, att jag under hand inhämtat, att chefen för finansdepartementet har för avsikt att föreslå, att Kungl. Maj:t — med stöd av bemyndigandet i 9 § lagen om investeringskonto för skog — skall förordna att skyldighet att göra insättning å dylikt konto icke skall föreligga för jordbrukare, som ingivit ansökan om stödlån och enligt lantbruksnämndens beprövande är i behov av ekonomiskt bistånd. Befrielsen från insättningsskyldighet skall dock icke avse sådana fall, då det belopp, som skall insättas å investeringskonto, avsevärt överstiger det belopp, som kan komma i fråga som stödlån. För att sätta lantbruksnämnden i tillfälle att pröva, om förutsättning för befrielse är för handen, skall låneansökan innehålla uppgift om storleken av det belopp, lånesökanden är skyldig insätta på investeringskonto. Då insättning i regel skall vara verkställd senast den 15 februari 1953 förutsättes, att lantbruksnämnden före den 10 samma månad åtminstone preliminärt prövat de inkomna låneansökningarna. Lånesökande, som befunnits uppfylla villkoren för befrielse från insättningsskyldigheten, skall ofördröjligen underrättas därom. Senast den 15 februari 1953 skall lantbruksnämnden vidare till länsstyrelsen insända förteckning över samtliga jordbrukare, som erhållit sådan befrielse. Länsstyrelsen skall i sin tur underrätta taxeringsnämnden i vederbörande hemortskommun om befrielsen.

Genomföres detta förslag, torde man kunna räkna med att behovet av stödlån i åtskilliga fall kommer att bortfalla. Å andra sidan är det klart, att lån skall beviljas, i den mån de medel, sökanden befrias från att insätta, icke förslår till att täcka behovet av bistånd.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

att de å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 och tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1951/52 under kapitalbudgeten, fonden för låneunderstöd, anvisade investeringsanslagen till Stödlån till jordbrukare må i enlighet med de grunder, som förordats i det föregående, tagas i anspråk för utlämnande av stödlån med anledning av 1952 års skördeskador.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall och förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Malte Olsson.

Förslag
till
kungörelse om stödlån till jordbrukare.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Jordbrukare, som på grund av felslagen skörd år 1952 lidit väsentlig förlust och av denna anledning är i behov av ekonomiskt bistånd må, därest han gjort vad på honom ankommit för att motverka förlusten, kunna erhålla lån av statsmedel enligt bestämmelserna i denna kungörelse.

2 §.

Låneverksamheten skall under lantbruksstyrelsens tillsyn omhändervas av lantbruksnämnderna, vilka äga bevilja lån i den utsträckning Kungl. Maj:t efter framställning av lantbruksstyrelsen anvisar medel därtill. Vid låneverksamhetens bedrivande skola lantbruksnämnderna samarbeta med hushållningssällskapen.

3 §.

Lån må i allmänhet ej beviljas till högre belopp än som motsvarar två tredjedelar av den förlust sökanden beräknas hava lidit.

För lån skall ställas säkerhet, som lantbruksnämnden finner tillfredsställande ur det allmännas synpunkt. Från detta krav må dock göras eftergift, om lånebeloppet ej överstiger tretusen kronor eller om det, vid lån å högre belopp, möter svårigheter för sökanden att ställa dylik säkerhet och nämnden finner sannolikt att han kommer att fullgöra honom åliggande betalningsskyldighet.

4 §.

Å lån skall gäldas ränta efter 4 procent om året, dock att under de första två åren räntefrihet åtnjutes för belopp upp till 10 000 kronor.

Lån skall återbetalas genom amortering med en femtedel om året med början år 1955. Om särskilda skäl föreligga, må lantbruksnämnden medgiva förlängning av amorteringstiden till högst tio år.

5 §.

Ränta och amortering skall för varje kalenderår inbetalas till lantbruksnämnden före årets utgång. Å amorteringsbelopp, som ej erlägges inom föreskriven tid, skall från förfalldodagen tills betalning sker gäldas dröjsmålsränta efter 5 procent om året.

6 §.

Ansökan om lån skall göras hos lantbruksnämnden före den 15 januari 1953 och skall innehålla uppgift om storleken av den förlust sökanden anser sig hava lidit.

Sökanden skall i förekommande fall jämväl lämna uppgift om storleken av det belopp, som sökanden kan vara skyldig att senast i samband med avgivande av självdeklaration avseende 1952 års inkomster insätta å spärrat konto i riksbanken enligt lagen den 14 december 1951 (nr 783) om investeringskonto för skog.

Lantbruksnämndens beslut rörande låneansökning skall ofördröjligen tillställas sökanden.

Beviljat lån utbetalas, mot förskrivning å beloppet, genom lantbruksnämndens försorg.

7 §.

Lantbruksnämnd må uppsäga lån till omedelbar betalning, om det befinnes, att låntagaren genom oriktig uppgift föranlett lånets beviljande, eller låntagaren åsidosätter sina förpliktelser i fråga om räntelikvid eller amortering. Å uppsagt kapitalbelopp som ej omedelbart erlägges skall från uppsägningsdagen tills betalning sker gäldas dröjsmålsränta efter 5 procent om året.

8 §.

Uppkommer fråga om avskrivning av fordran på grund av utlämnat lån, skall ärendet underställas Kungl. Maj:t.

9 §.

De närmare föreskrifter som erfordras för tillämpning av denna kungörelse meddelas av lantbruksstyrelsen.

Denna kungörelse träder i kraft dagen efter den, då kungörelsen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.